

Nr 111

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av en biblioteksdepå; given Stockholms slott den 13 mars 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås inrättande av en biblioteksdepå, avsedd främst för de statliga biblioteken i Stockholm, riksdagens verk och Uppsala universitetsbibliotek. Till nybyggnad för biblioteksdepån begäres för budgetåret 1959/60 ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, fråga angående *inrättande av en biblioteksdepå* och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition (bil. 29, kapitalbudgeten, punkten 2) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Nybyggnad för biblioteksdepå för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

Sedan beredningen av denna anslagsfråga numera avslutats, får jag ånyo anmäla densamma. Därvid torde jag även få beröra vissa andra frågor, som har samband med inrättande av en biblioteksdepå.

1. Inledning

Den 10 november 1954 beslöt delegerade för riksdagens verk att för verkställande av utredning rörande riksdagsbibliotekets uppgifter och ställning inom det statliga biblioteksväsendet tillsätta en *kommitté*, bestående av talmannen i riksdagens andra kammare, numera landshövdingen Gustaf V. Nilsson, ordförande, samt numera landshövdingen, ledamoten av riksdagens andra kammare Elis Håstad, numera generaldirektören Gösta Renlund, riksgäldsdirektören Sten Widlund och riksbibliotekarien Uno Willers.

Efter slutfört utredningsarbete avgav kommittén sitt betänkande den 17 oktober 1956.

I betänkandet framhöll kommittén bland annat, att anordnande av en biblioteksdepå borde kunna vara en lämplig lösning av utrymmesfrågan för riksdagsbiblioteket och vissa andra bibliotek, samt föreslog inrättande av en dylik depå. Till stöd för förslaget anförde kommittén bland annat följande.

Kommittén har trots sig finna en i olika hänseenden tillfredsställande utväg ur lokalsvårigheterna för riksdagsbiblioteket i en uppdelning av bibliotekets samlingar, innebärande att huvuddelen bibehålles i nuvarande lokaler men att sådana partier, som endast sällan efterfrågas, överförs — i

den mån de anses icke kunna utgallras — till en depå, vilken utan olägenhet kan och av ekonomiska skäl följaktligen bör förläggas utom Stockholm. Till depån överförda böcker bör kunna beställas i biblioteksexpeditionen i riksdagshuset och där tillhandahållas beställaren. Förslaget innebär en viss sänkning av den mycket höga beredskap, som riksdagsbiblioteket för närvarande håller. Expedieringstidens förlängning torde emellertid bli ganska obetydlig, omkring ett dygn. Den antydda ordningen synes därför icke behöva medföra nämnvärt men för bibliotekets kundkrets, särskilt som ju till depåförvaring skulle utväljas sådana verk, som erfarenhetsmässigt endast undantagsvis efterfrågas. Kommittén har dock ansett sig böra utgå från att tillfälle i enstaka fall skall kunna beredas forskare att i depån begagna där förvarade böcker, exempelvis då fråga är om en större serie parlamentstryck e. dyl.

Då kommittén ansett, att anordnandet av en depå borde kunna vara en lämplig lösning av utrymmesfrågan även för andra bibliotek än riksdagsbiblioteket, har kommittén hos Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd hemställt om en undersökning, huruvida övriga i nämnden representerade bibliotek skulle ha intresse av att en gemensam depåbyggnad komme till stånd. Därigenom skulle uppenbarligen betydande ekonomiska fördelar stå att vinna, liksom även genom en samordning av transporter till och från depån. Samarbetsnämnden har i skrivelse till kommittén den 29 juni 1955 meddelat att nio av de tillfrågade, till nämnden anslutna 21 statliga biblioteken anmält ett positivt intresse för planen, och från vissa av dem hade med bestämdhet understrukits att frågan om ett depåbibliotek kunde på ett väsentligt sätt påverka deras planer på nya magasinstrymmen och på så sätt reducera deras framtida expansionsbehov på innerstadens dyrbara tomtmark. För andra bibliotek åter skulle depåbiblioteket i just detta avseende kunna innebära en provisorisk lösning i avvaktan på en slutgiltig lösning av deras byggnadsfråga. De ifrågavarande nio biblioteken hade angivit ett sammanlagt utrymmesbehov av omkring 9 000 hyllmeter i ett depåbibliotek. Slutsiffran borde utökas med en expansionsmarginal på cirka 100 procent. I byggnaden borde alltså beredas plats för cirka 18 000 hyllmeter. Lokalen borde komma till utförande norr om Stockholm, detta dels för att undvika trafikstockningarna vid Stockholms södra infarter och Slussen, dels för att kungl. bibliotekets tidningsdepå skulle kunna i viss utsträckning betjäna även Uppsala universitetsbibliotek, vars ledning anmält sitt intresse för projektet. Lokalen borde vara belägen på en ur skyddssynpunkt lämplig plats, alltså icke centralt i tätort, icke direkt vid järnvägslinje, men dock i grannskapet av järnvägsstation och i omedelbar anslutning till goda kommunikationer. Tomtmarken borde disponeras i den utsträckning att byggnaden senare skulle kunna successivt utbyggas; hänsyn därtill borde även tagas vid byggnadsritningarnas utformning. Lokalen borde inrymma tjänstebostäder för två expeditivvakter, garage för två bilar samt vidare ett forskarrum med plats för ett par besökande. Den dagliga framtagningen och bilservicen med Stockholm borde vara centralt organiserad, förslagsvis genom kungl. bibliotekets försorg.

Med redogörelse för de av samarbetsnämnden angivna förutsättningarna för depåns anordnande har kommittén hos byggnadsstyrelsen hemställt, att styrelsen ville närmare undersöka projektet med avseende å plats för uppförande av en depåbyggnad, dennas utförande samt uppkommande kostnader m. m.

I sitt svar har styrelsen erinrat om att 1940 års arkivsakkunniga föreslagit en liknande depåbyggnad för riksarkivet omfattande cirka 25 000 hyllmeter. Med hänsyn bland annat till påräkneliga besparingar i anläggnings- och driftkostnader vid en gemensam lösning av de båda byggnadsfrågorna har styrelsen i förevarande sammanhang även utrett förslaget om en arkivdepå. För den gemensamma anläggningen lämplig tomt har utsetts å staten tillhörig mark cirka 400 m öster om Rosersbergs järnvägsstation. Efter alternativa kostnadsberäkningar avseende fast respektive rörlig hyllinredning förordar styrelsen att fasta hyllor anordnas. De båda tjänstebostäderna för expeditionsvakter anses böra utföras som villabyggnader. Kostnaderna enligt prisläget våren 1956 uppskattades — med reservation för eventuella merkostnader på grund av onormalt dåliga grundförhållanden — till 1,5 miljon kronor för biblioteksdepån och 0,13 miljon kronor för vaktmästarbostäderna. Om arkivdepån anslutes vid en senare tidpunkt, uppskattas kostnaden härför till 1,5 miljon kronor; uppföres däremot hela anläggningen i ett sammanhang, beräknas kostnaden för själva depåbyggnaden understiga 3 miljoner kronor.

Efter övervägande av de utredningar, som sålunda verkstälts av Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd och byggnadsstyrelsen, har kommittén styrkts i sin uppfattning att anordnandet av en biblioteksdepå skulle vara en rationell lösning av riksdagsbibliotekets lokalfråga, samtidigt som det skulle vara till fördel för åskilliga andra statliga institutioner med liknande problem. Mot de riktlinjer för depåprojektets genomförande, som framkommit, har kommittén för sin del intet att erinra. Kommittén vill emellertid som sin mening uttala, att i depån bör beredas utrymme även åt andra riksdagens verk än riksdagsbiblioteket: främst blir det för dessa verk fråga om utrymmen för arkivalier. Vad angår kostnaderna för uppförande och drift av en biblioteksdepå, vill kommittén framhålla, att det måste anses i hög grad oekonomiskt att utnyttja så dyrbara utrymmen som riksdagshusets — eller över huvud taget lokaler i huvudstadens centrala delar — till förvaring av endast undantagsvis efterfrågad litteratur. Det skulle därför enligt kommitténs mening vara motiverat att övergå till förvaring av dylik litteratur under arkivmässiga förhållanden, även om detta icke nödvändiggjordes av en akut lokalbrist.

Då de i depåbyggnaden inrymda samlingarna främst torde komma att utnyttjas genom kungl. biblioteket, synes lämpligt att, såsom Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd föreslagit, driften av depån anförtros åt detta bibliotek. Kungl. bibliotekets byggnad är — liksom flertalet statliga förvaltnings- och institutionsbyggnader — redovisad under byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond. Även depåbyggnaden bör — om den kommer till utförande — redovisas på denna delfond. Byggnadsstyrelsen kommer därigenom att svara för underhållet av byggnaden. Till den del byggnaden tages i anspråk av riksdagsbiblioteket och eventuellt andra riksdagens verk kommer ersättningen härför att enligt de för fastighetsfonden gällande bestämmelserna regleras över anslaget till Ersättning till statens allmänna fastighetsfond under fjortonde huvudtiteln. Medel till depåbyggnadens uppförande bör anvisas såsom investeringsanslag under nämnda delfond av fastighetsfonden.

I de remissyttranden, som behandlade frågan om biblioteksdepån, tillstyrktes kommitténs förslag. *Styrelsen för riksdagsbiblioteket* fann sålunda att bibliotekets lokalfråga härigenom skulle för avsevärd tid framåt ratio-

nellt lösas och uttalade att förslaget snarast måtte komma till avgörande. *Fullmäktige i riksgäldskontoret* ansåg kommitténs förslag innebära en ur olika synpunkter lämplig anordning, och den borde därför enligt fullmäktiges mening komma till utförande; den föreslagna biblioteksdepån skulle även kunna lösa riksgäldskontorets arkivfråga på längre sikt och indirekt medföra lättnad i fråga om möjligheterna att framdeles tillgodose lokalanspråken inom riksdagshuset. *Riksarkivet*, som endast tog ställning till frågan i vad den rörde en eventuell samordning av biblioteksdepåprojektet med en depåbyggnad för arkivets egen räkning, erinrade om att hela dess byggnadsfråga då ännu var olöst; tidigast i samband med huvudbyggnadens färdigställande skulle frågan om en depåbyggnad för dess del bli aktuell. *Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd* underströk, att ett realiserande av depåbiblioteksförslaget skulle innebära en synnerligen viktig och med all säkerhet i hög grad ekonomiskt bärkraftig rationalisering av Stockholmsbibliotekens lokalproblem vad rörde magasinutrymmen. *Uppsala universitetsbibliotek* framhöll, att det skulle vara av stort värde om i den planerade depålokalen utrymme kunde ställas till dess förfogande tillräckligt för magasinering av sammanlagt 4 000 meter tidningar jämte förslagsvis 50 procent accessionsutrymme.

Delegerade för riksdagens verk uttalade, att den föreslagna anordningen med en biblioteksdepå enligt delegerades mening var den bästa lösning av riksdagsbibliotekets lokalfråga som under nuvarande omständigheter stod att finna, och delegerade hade icke någon erinran mot vad kommittén i denna del anfört. Delegerade framhöll, att riksdagen — därest den biträdde kommitténs mening på denna punkt — med hänsyn till att depåfrågan till övervägande del berörde institutioner inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen borde i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla sin uppfattning och därvid hemställa om närmare förslag i ämnet.

Bankoutskottet uttalade i sitt utlåtande 1957: 35 bland annat, att då depåfrågan till övervägande del berörde institutioner inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen, torde riksdagen på sätt delegerade för riksdagens verk föreslagit i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla sin uppfattning i ämnet och därvid hemställa om närmare förslag i detta avseende. Utskottet fann att genom tillkomsten av en biblioteksdepå skulle riksdagsbibliotekets lokalfråga erhålla en tillfredsställande och rationell lösning. Utskottet kunde således biträda delegerades förslag härom. Utskottet förutsatte att vid den fortsatta utredningen komme att tagas under övervägande huruvida kostnadsbesparingar vore att påräkna genom användande av det s. k. compactssystemet. Utskottet underströk att frågan var av brådskande natur och att förslag i ämnet om möjligt borde föreläggas 1959 års riksdag. Utskottet framhöll därjämte angelägenheten av att styrelsen för riksdagsbiblioteket övervägde att genomföra systematiska gallringar inom biblioteket, varigenom ökat utrymme kunde vinnas.

I skrivelse den 13 december 1957, nr 392, anhöll *riksdagen* om förslag till

inrättande av en biblioteksdepå med beaktande av vad som anförts i bankoutskottets utlåtande nr 35.

Genom beslut den 28 juli 1958 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla en sakkunnig för att inom departementet verkställa den ytterligare utredning av frågan om inrättande av en biblioteksdepå, som kunde erfordras med anledning av riksdagens förevarande framställning. Departementschefen tillkallade samma dag budgetsekreteraren i ecklesiastikdepartementet C. A. Bruno som utredningsman.

Med skrivelse den 5 mars 1959 har utredningsmannen avgivit en promemoria med utredning och förslag i ämnet.

2. Utredning och förslag

Såsom inledningsvis anförts verkställde Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd åt kommittén viss utredning angående behovet av en gemensam depåbyggnad för de till nämnden anslutna biblioteken. Utredningen redovisades av nämnden i en skrivelse till kommittén den 29 juni 1955. I utredningen angavs bland annat de bibliotek, som hade positivt intresse av en biblioteksdepå, samt för varje sådant bibliotek önskat antal hyllmeter i depån. Med hänsyn till den tid som förflutit sedan utredningen gjordes har en komplettering av denna ansetts nödvändig. Kompletteringen har verkställts av riksbibliotekarien genom en förnyad rundfråga, som utgått till samtliga till samarbetsnämnden anslutna bibliotek. Resultatet framgår av följande sammanställning.

	Önskat antal hyllmeter	
	1955	1958
Kungl. biblioteket	6 000	6 000
Farmaceutiska inst:s bibl.	105	105
Flygledningens bibl.	—	100
Handelshögskolans bibl. (inkl. Ibero-amerikanska inst:s bibl.)	—	305
Järnvägsstyrelsens bibl.	60	60
Karolinska inst:s bibl.	—	800
Lantbruksakademiens bibl.	50	150
Musikaliska akademiens bibl.	650	650
Patentverkets bibl.	—	250
Pedagogiska bibl.	—	175
Riksdagsbibl.	1 475	3 000
Statistiska centralbyråns bibl.	100	150
Tekniska högskolans bibl.	600	600
Utrikesdepartementets bibl.	—	150
Vetenskapsakademiens bibl.	—	3 000
Veterinärhögskolans bibl.	30	60
	Summa	9 070
		15 555

Anm. De av riksbibliotekarien lämnade siffrorna för 1958 inrymmer en expansionsmarginal av omkring 20 procent.

För *Uppsala universitetsbibliotek* har, liksom i dess remissyttrande över kommitténs förslag, anmälts behov av utrymme för magasinering av 4 000 hyllmeter tidningar, vartill borde komma förslagsvis 50 procent accessionsutrymme. Överbibliotekarien erinrar om att genom byggnadsstyrelsens försorg utarbetade utredningsskisser för en tillbyggnad av universitetsbiblioteket nu föreligger. Å dessa har den ojämförligt största delen av det utrymme, som nu upptages av de inom biblioteket förvarade tidningarna, disponerats för ett medicinskt-naturvetenskapligt tidskriftsmagasin, läsesal m. m. En tillbyggnad kommer därför inte, understryker överbibliotekarien, att minska bibliotekets behov av utrymme i den planerade biblioteksdepån.

I sitt betänkande förutsatte kommittén, att i depån borde beredas utrymme även för andra riksdagens verk än riksdagsbiblioteket; främst skulle det för dessa verk bli fråga om utrymmen för arkivalier. En rundskrivelse till justitie- och militieombudsmansexpeditionerna, riksbanken och riksgäldskontoret angående behovet av utrymme för böcker och arkivalier i depån har givit vid handen, att behov av dylikt utrymme för närvarande endast föreligger för *riksgäldskontoret*, som anmält ett utrymmesbehov av omkring 460 hyllmeter.

Den av kommittén preliminärt föreslagna biblioteksdepåbyggnaden var (inklusive expansionsutrymme) beräknad för omkring 18 000 hyllmeter. Med hänsyn till de önskemål, som nu från olika biblioteks sida framställts om anslutning till depån, har utredningsmannen ansett att i depån bör beredas plats (inklusive expansionsutrymme) för omkring 25 000—30 000 hyllmeter huvudsakligen böcker och tidningar. Med uppgift härom har han under hand hos byggnadsstyrelsen begärt förnyad utredning av byggnadsfrågan. Resultatet av utredningen har byggnadsstyrelsen redovisat i skrivelse den 24 februari 1959. *Byggnadsstyrelsen* har anfört i huvudsak följande.

Vid den tidigare behandlingen av byggnadsfrågan föreslog byggnadsstyrelsen efter samråd med fortifikationsförvaltningen, chefen för armén, chefen för IV militärområdet samt chefen för infanteriskjutskolan i Rosersberg, att byggnaden skulle förläggas på staten tillhörig mark i anslutning till Rosersbergs villastad. Som följd av storflygplatsens förläggning till Halmsjön ligger emellertid denna tomt numera inom ett område, där man har att räkna med dels större risk för krigshandlingar och dels tilltagande tätbebyggelse (jfr länsstyrelsens i Stockholms län skrivelse den 18 december 1958 till Kungl. Maj:t, i vilken framställning gjorts om återinförande av skyddsrumsskyldighet för bland annat Rosersbergs samhälle). Dessa förhållanden motiverar en förflyttning av depån till säkrare och billigare mark. Inom den korta tidrymd, som stått till buds, har det icke varit möjligt, att slutligt föreslå bestämd annan tomtplats. Efter undersökningar och samråd under hand med representanter för domänstyrelsen och civilförsvarsstyrelsen, bedömer byggnadsstyrelsen emellertid utsikterna att finna lämpligt

belägen tomt på staten tillhörig mark såsom goda. Sålunda avser styrelsen att närmare undersöka ett område öster om riksvägen cirka 7 km norr om Bålsta järnvägsstation.

Vid tidigare utredning av byggnadsfrågan lät byggnadsstyrelsen utarbeta och kostnadsberäkna alternativa lösningar med dels traditionell fast hyllinredning samt dels olika system för tätpackning av arkivalierna. Systemet med fasta hyllor innebar givetvis en större byggnadsvolym än systemen med tätpackning. Resultatet av denna undersökning visade emellertid, att de totala kostnaderna per hyllmeter i en enkelt beskaffad byggnad rymmande cirka 40 000 hyllmeter blir lägre för alternativet med fasta hyllställningar än för alternativen med rörliga. Vid en uppräknig till dagspriser som företogs hösten 1958 kvarstod denna prisskillnad. Mot bakgrund av dessa erfarenheter och som följd av att biblioteksdepåns lokalbehov ökats, har byggnadsstyrelsen låtit upprätta och kostnadsberäkna två ritningar, daterade 28 januari 1959. Förutom den å dessa ritningar redovisade biblioteksdepån föreslår byggnadsstyrelsen, att tjänstebostäder för två familjer uppföres i enlighet med av bostadsstyrelsen upprättade typritningar.

Med den föreslagna utformningen av depån följer emellertid, att möjligheter skapas för inredning med alternativa hylltyper. Detta innebär dels att hylldjup och gångbredder kan varieras med hänsyn till olika bokformat, dels att systemet lämnar möjligheter öppna att genom anbudsförfarande definitivt välja det mest ekonomiska hyllsystemet.

Den vertikala kommunikationen i byggnaden sker via trapphall jämte hiss i byggnadens ena ända. Med anslutning till denna trapphall, kan successiva utbyggnader ske åt sidan och bakåt, utan att verksamheten i den nu planerade byggnadsetappen störes. Härvid förutsättes, att panncentral, expeditiionslokaler, hiss, trapphus med flera utrymmen, som ingår i första byggnadsetappen, även utnyttjas för de framtida utbyggnaderna. Detta innebär även att kostnaden per kubikmeter byggnad är högre för första etappen än för de framtida tillbyggnaderna.

Ritningarna redovisar en femvåningsbyggnad, som genom pelardelningen kan sägas innehålla sju enheter å cirka fyra meter. Denna byggnadsvolym motsvarar ungefär det behov, som utredningsmannen i samråd med riksbibliotekarien redovisat. En utökning av byggnadens längd till åtta enheter skulle för en relativt sett ringa merkostnad utöka depåns kapacitet med cirka 4 000 hyllmeter handlingar i A 4-format. Byggnadsstyrelsen rekommenderar för sin del denna utökning.

Kostnaderna för byggnadsföretaget beräknas av byggnadsstyrelsen till följande belopp enligt prisläget 1 juli 1958.

Byggnad å sju enheter	ca	1 650 000
2 tjänstebostäder	»	150 000
Yttre arbeten	»	150 000

Summa ca 1 950 000 kronor

Byggnad à åtta enheter	ca	1 800 000
2 tjänstebostäder	»	150 000
Yttre arbeten	»	150 000
		Summa ca 2 100 000 kronor

Beräkningarna förutsätter normal grundläggning samt en med Rosersbergstomten likvärdig tomt med ungefär samma belägenhet.

Kostnaderna för hyllinredning ingår icke i de beräknade byggnadskostnaderna och kan, fortsätter byggnadsstyrelsen, för närvarande icke beräknas definitivt, då fördelningen mellan hyllor för tidningar, foliohandlingar, A 4-handlingar samt böcker icke kan helt överblickas. Med den hyllinredning som redovisats i tabell på planritningen kan emellertid hyllkostnaderna för alternativet enligt ritningarna (7 enheter) beräknas till följande ungefärliga belopp.

Antal hyllor i höjd	Fasta hyllställningar		Fasta + rörliga hyllställningar	
	hyllmeter	kostnad kr	hyllmeter	kostnad kr
Folio, 5 hyllor	18 600	320 000	21 700	690 000
A 4, 6 hyllor	22 300	350 000	26 000	730 000
Böcker, 7 hyllor	26 000	375 000	30 000	760 000

Utredningsmannen anför för egen del följande.

Med hänsyn till de framkomna önskemålen om anslutning till den planeerade biblioteksdepån bör denna i första hand avses för de statliga biblioteken i Stockholm, riksdagens verk och Uppsala universitetsbibliotek. I andra hand och i mån av utrymme bör även icke statliga bibliotek mot skälig ersättning kunna få använda sig av depåbyggnaden och den därtill anslutna servicen.

Såsom kommittén förutsatt bör ledningen och verksamheten vid depån uppdragas åt kungl. biblioteket som ett ämbetsåliggande, varvid det bör ankomma på riksbibliotekarien att meddela erforderliga bestämmelser för verksamheten.

Av byggnadsstyrelsens utredning framgår, att depåns förläggning till Rosersberg numera får anses utesluten. Den av byggnadsstyrelsen föreslagna nya förläggningen av depån till ett område sju kilometer norr om Bålsta järnvägsstation (en kilometer öster Övergrans kyrka) synes lämplig. Skulle mot förmodan detta område icke kunna tagas i anspråk för ändamålet, torde ny plats för depån få bestämmas av Kungl. Maj:t efter förslag av byggnadsstyrelsen och riksbibliotekarien.

Depåbyggnaden bör utföras enligt det av byggnadsstyrelsen rekommenderade större alternativet (8 enheter). Byggnadskostnaderna torde i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag bära beräknas till totalt 2 100 000 kronor, varav 1 800 000 kronor för själva byggnaden, 150 000 kronor för två perso-

nalbostäder och 150 000 kronor för yttre arbeten. Erforderliga medel för byggnadsarbetena bör anvisas som investeringsanslag under statens allmänna fastighetsfond, varav för budgetåret 1959/60 800 000 kronor och för budgetåret 1960/61 1 300 000 kronor. Byggnadsarbetena kan, om intet oförutsett inträffar, beräknas vara färdiga i slutet av år 1961. Under förutsättning att anslutningen till depån blir av ungefär den omfattning, som framkommit under utredningen, och med hänsyn tagen till nuvarande expansionsciffror torde man kunna räkna med att depåns utrymme kommer att förslå åtminstone för de närmaste 20 åren.

I fråga om hyllinredningen föreslås i första hand inredning med enbart fasta hyllställningar. Kostnaderna för en dylik inredning å 30 000 hyllmeter torde med ledning av de av byggnadsstyrelsen anförda siffrorna kunna beräknas till högst 450 000 kronor. Först efter anbudsförfarande torde det emellertid vara möjligt att avgöra vilket hyllsystem som är mest ekonomiskt. Övriga engångskostnader för depån beräknas till omkring 25 000 kronor, varav 15 000 kronor för inköp av en transportbil och 10 000 kronor för anskaffning av möbler, transportvagnar och viss kontorsutrustning m. m. Medel till bestridande av hyllinredningskostnader och övriga engångskostnader bör anvisas som särskilt reservationsanslag för budgetåret 1961/62.

Det torde vara uppenbart, att kungl. biblioteket inte utan viss personalförstärkning kan bemästra alla de arbetsuppgifter som biblioteksdepån kommer att medföra. Sålunda erfordras en tjänsteman, som förestår depån och svarar för verksamheten där, samt vidare för transporter mellan depån och de anslutna biblioteken en chaufför, som tillika bör kunna användas för expeditionsvaktsgöromål. Som lämpliga lönegradsplaceringar föreslås A 9 för föreståndartjänsten och A 7 för chaufförstjänsten. Båda dessa tjänstemän bör vara bosatta i tjänstebostäder vid depån. Avlöningskostnaderna (3-ort) uppgår till ungefär 21 000 kronor per år.

Depåns inrättande kommer även att medföra en ökning av kungl. bibliotekets årliga expensutgifter. Sålunda torde böra beräknas ökning under delposten till bränsle, lyse och vatten med omkring 16 000 kronor och under delposten till övriga expenser med 8 000 kronor, varav större delen avser driftkostnader för transportbilen.

De årliga medelsanvisningarna till avlöningar och expenser torde erfordras från och med budgetåret 1961/62.

Sammanfattningsvis innebär utredningsmannens förslag engångsutgifter med 2 575 000 kronor och årliga utgifter med 45 000 kronor.

Utredningsmannen hemställer, att medel för en biblioteksdepå anvisas i huvudsaklig överensstämmelse med vad han sålunda föreslagit.

3. Departementschefen

Den ständigt ökande bokproduktionen och den därmed sammanhängande ökningen av bibliotekens bokförvärv har ställt biblioteken inför många gånger svårbemästrade lokalproblem. Den förutnämnda riksdagsbibliotekskommittén rekommenderade som en utväg ur lokalsvårigheterna för riksdagsbibliotekets del en uppdelning av bibliotekets samlingar, innebärande att huvuddelen skulle bibehållas i nuvarande lokaler men att sådana partier, som endast sällan efterfrågades, skulle överföras — i den mån de icke kunde utgallras — till en depå, vilken utan olägenhet kunde och följaktligen borde förläggas utom Stockholm. Kommittén ansåg det nämligen i hög grad oekonomiskt att utnyttja så dyrbara utrymmen som riksdagshusets — eller över huvud taget lokaler i huvudstadens centrala delar — till förvaring av endast undantagsvis efterfrågad litteratur. Anordnandet av en biblioteksdepå skulle enligt kommitténs uppfattning utgöra en rationell lösning av riksdagsbibliotekets lokalfråga, samtidigt som det skulle vara till fördel för åtskilliga andra statliga institutioner. Jag anser mig helt kunna dela kommitténs uppfattning, och vad jag i det följande kommer att förorda får ses som ett försök att i någon mån råda bot främst för de lokalsvårigheter som riksdagsbiblioteket och andra statliga bibliotek i huvudstaden har att kämpa med. Jag övergår nu till att redovisa mitt ställningstagande i olika hänseenden till det föreliggande utredningsförslaget.

Vad först beträffar anslutningen till depån anser jag mig kunna biträda utredningsmannens förslag. Depån bör sålunda i första hand avses för de statliga biblioteken i Stockholm, riksdagens verk och Uppsala universitetsbibliotek. I andra hand och i mån av utrymme bör även icke statliga bibliotek mot skälig ersättning kunna få använda sig av depåbyggnaden och den därtill anslutna servicen. Ledningen av och verksamheten vid depån bör uppdragas åt kungl. biblioteket som ett ämbetsåliggande.

Vid den tidigare behandlingen av byggnadsfrågan för depån föreslog byggnadsstyrelsen, att depåbyggnaden skulle förläggas till tomtplats på staten tillhörig mark i anslutning till Rosersbergs villasamhälle. I den nu framlagda utredningen har byggnadsstyrelsen framhållit, att som följd av storflygplatsens förläggning till Halmsjön nämnda tomtplats numera ligger inom ett område, där man har att räkna med dels större risk för krigshandlingar och dels tilltagande tätbebyggelse. Dessa förhållanden motiverar enligt byggnadsstyrelsen en förläggning av depån till annan plats än den av byggnadsstyrelsen från början föreslagna. Byggnadsstyrelsen har ännu inte hunnit föreslå bestämd annan tomtplats men bedömer utsikterna att finna lämpligt belägen sådan på staten tillhörig mark såsom goda. Styrelsen undersöker för närvarande förläggningsmöjligheterna inom ett område öster

om riksväg 12 norr om Bålsta järnvägsstation. Med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen anfört anser jag, att någon förläggning av depån till Rosersberg inte bör ifrågakomma. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera efter förslag av byggnadsstyrelsen bestämma plats för depån. Jag vill emellertid redan i detta sammanhang framhålla angelägenheten av att en sådan förläggning kommer till stånd, att någon statlig tjänstebostad med därav följande tjänstebostadsvång icke skall komma i fråga.

I fråga om depåbyggnadens utformning föreslår jag, att byggnaden utföres enligt det av byggnadsstyrelsen rekommenderade större alternativet (8 enheter). Jag finner, att merkostnaderna för detta alternativ jämfört med det av byggnadsstyrelsen framlagda mindre alternativet (7 enheter) är förhållandevis små med tanke på den väsentligt ökade utrymmeskapacitet, som vinnes vid det större alternativet. Vad beträffar byggnadskostnaderna för det av mig sålunda förordade alternativet är jag icke beredd att nu ta definitiv ställning till kostnadsramen; med hänsyn till vad jag nyss anfört räknar jag icke heller med anordnande av någon tjänstebostad. Jag vill vidare med skärpa understryka den synnerliga vikten av att verkligt allvarliga ansträngningar göres för att hålla nere kostnaderna för byggnadsföretaget och att i detta syfte alla till buds stående möjligheter att genom förenklingar, rationellare planlösningar och liknande åtgärder förbilliga byggnadsverksamheten på effektivaste sätt utnyttjas. Till byggnadsföretaget torde för nästa budgetår under förut angiven rubrik böra anvisas ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

Utredningsmannen har beräknat engångskostnaderna för hyllinredning å 30 000 hyllmeter av depån till högst 450 000 kronor, under förutsättning att endast fasta hyllställningar användes, men samtidigt framhållit, att det först efter anbudsförfarande torde vara möjligt att avgöra vilket hyllsystem som är mest ekonomiskt. Övriga engångskostnader, däribland kostnader för inköp av en transportbil, har utredningsmannen beräknat till sammanlagt 25 000 kronor. Vidare har till årliga expensutgifter beräknats 24 000 kronor, varav 16 000 kronor till bränsle, lyse och vatten och 8 000 kronor till övriga expenser. Den vid kungl. biblioteket erforderliga personalförstärkningen för depåverksamheten har utredningsmannen uppskattat till en föreståndare för depån i A 9 och en chaufför i A 7 för transporter mellan depån och de anslutna institutionerna. Utredningsmannens ifrågavarande beräkningar anser jag mig i huvudsak kunna godtaga, dock är jag icke beredd att tillstyrka inrättande av en särskild befattning som chaufför. Det torde böra ankomma på riksbibliotekarien att i sinom tid begära medel till bestridande av ifrågavarande utgifter, varefter definitiv ställning får tagas till de för olika ändamål erforderliga medelsanvisningarna.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna vad jag i det föregående förordat om inrättande av en biblioteksdepå;
- b) till *Nybyggnad för biblioteksdepå* för budgetåret 1959/60 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sanfrid Fenger
